

TEMEL TASARIM KAVRAMLARININ ÖRME TASARIMINDA KULLANIMI

Suzan TOKGÖZ

Arkın Yaratıcı Sanatlar ve Tasarım Üniversitesi, Türkiye

suzantokgoz@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-4216-5423>

Bahar YILDIZ

İstanbul Nişantaşı Üniversitesi, Türkiye

bahar.yildiz@nisantasi.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-0266-7154>

<i>Atıf</i>	Tokgöz, S. & Yıldız, B. (2024). Temel Tasarım Kavramlarının Örne Tasarımında Kullanımı. The Turkish Online Journal of Design Art and Communication, 14 (1), 262-280.
-------------	--

ÖZ

Tasarım odaklı yapılan çalışmalar, keşfetmek, üretmek, farklılık ve yenilik arayışını içeren yaratıcı bir süreçtir. Kendine özgü prensip ve sisteme sahip, görsel ifade biçimlerinden biri olan tekstil ve moda tasarımı, temel tasarım kavramları aracılığıyla gereken donanım ve anlatım dilinin oluşmasına önemli katkılar sağlamaktadır. Örne tasarımı, yaratılmak istenen estetik ve işlevsel değere sahip yüzey ve giysi tasarımlarının oluşturulmasında birçok değişken dinamiği içerisinde barındırmaktadır. Tasarım geliştirme çalışmalarında iplik, örgü ve makine özellikleri ile doku, renk, form gibi unsurların seçimi, düzenlenmesi sürecinde tasarım yaklaşımları büyük önem taşımaktadır. Günümüzde örme teknolojisi, desenlendirme, örgü tasarımı ve gelişmiş kalıp uygulama tekniklerinin sunduğu olanaklar ile birçok tasarımın üretilmesine alternatif imkanlar sağlamaktadır. Çalışmada örme tasarımında temel tasarım kavramları ile örme yüzey oluşumu ve örme giysi tasarımı ilişkisinde görsel, fiziksel, ergonomik özelliklerin kazandırılması ile kullanımına ilişkin örnekler incelenerek açıklanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda örme tasarımını geliştiren, destekleyen yönü ile ele alınan temel tasarım kavramları, alternatif tasarım imkanları tartışılmıştır. Bu çalışmada, tekstil ve moda tasarımı alanında eğitim alan öğrencilere, bu alanda kendini geliştirmek isteyen tasarımcılara katkı sağlamak, yeni bakış açıları kazandırmak amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Örme Tasarımı, Örme Yapı Tasarımı, Tekstil ve Moda Tasarımı, Tasarım Öğeleri, Tasarım İlkeleri.*

THE USE OF BASIC DESIGN CONCEPTS IN KNITTING DESIGN

ABSTRACT

Design study is an innovative process, which includes discovery, production, distinction and creative research. Textile and fashion design is one of the forms of visual expression with unique principles and system that makes significant contributions to the formation of the necessary equipment and expression language via basic design concepts. Knitted design includes many variable dynamics in the creation of surface and clothing designs, it provides the desired aesthetic and functional value. In design development studies, design approaches with yarn, knitting and machine features play an important role in selecting and arranging elements such as texture, color, and form. Today, knitting technology provides alternative opportunities for the production of many designs in terms of patterning, knitting

design and advanced pattern application techniques. In this context, basic design concepts and alternative design possibilities that develop and support knitting design are discussed. In this study, the relationship between basic design concepts and knitted surface formation and knitted garment design is examined considering visual, physical and ergonomic features. The main target of this research is to contribute the students and designers that are thrilled in studying and improving in fields including textile design, fashion and knitting.

Keywords: *Knitting Design, Knitted Structure Design, Textile and Fashion Design, Design Elements, Design Principles.*

GİRİŞ

Tasarım farklılaştırıcı unsur olarak, değişim, dönüşüm ve yenilik içeren, bir çıktı ortaya koymak adına planlama gerektirir. Bu planlama, daha önce var olmayan bir ürünün, başka bir bakış açısıyla tanımlama ve niteliklerini ortaya koymaktır. Tasarım aşamasında aranan cevaplar ile değişimin yönü belirlenirken boyutu da derinleşir. Burada fikrin somut hale dönüşmesindeki araç çoğu zaman eskiz, çizim ya da prototiptir. Fikrin yorumlanması ve biçimlenmesinde, eskizler ön çalışmada görsel aktarımı sağlamaktadır. Bu noktada tasarlama eylemi, düşünsel, belirsiz bir düzlem ve uygulama aşamaları ile birlikte sonucu da kapsamaktadır. Bu bağlamda tasarım bir faaliyet, plan, amaç, hedef ve sistemler ile denge kurulmasını gerektirir. Tasarım kelimesi, kullanıldığı alana göre: “bir plan, proje” anlamında ya da “bir eskiz çizim, taslak model, şekil, görsel düzenleme ve stil” anlamında kullanımı da bulunmaktadır. Hizmet ettiği alana göre, “dizayn / tasarım” bir amaç ve düzenli ilerlemeyi ifade etmektedir. Taslak, çizim veya grafik yaklaşımı olarak, planın eskiz, desen ve görsel düzenleme ile betimlenmesidir (Mozota, 2005: 14).

Tasarı bir amaca hizmet ederken, yeni, farklı olanı ortaya koyma sürecinde, yaratıcılık daha önce deneyimlenmemiş eylemdir. Tasarım, teknik, malzeme ve üretim aşamasında ürüne geniş alanda hizmet etme olanağı sağlamaktadır. Belli bir amaç doğrultusunda tasarlanan, yapımı, üretimi mümkün ve ulaşılabilir özelliktedir. Bu sebep ile tasarım somut ürünlerin ortaya konması olarak ifade edilebilir (Gabriela, 1999). Tasarım odaklı yapılan çalışmalar, keşfetmek, üretmek, farklılık ve yenilik arayışını içeren yaratıcı bir süreçtir. Kendine özgü prensip ve sisteme sahip, görsel ifade biçimlerinden biri olan tekstil ve moda tasarımı, temel tasarım kavramları aracılığıyla gereken donanım ve anlatım dilinin oluşmasına önemli katkılar sağlamaktadır.

Tekstil endüstrisinde, tasarım ve üretimde önemli bir alan olan örme, tarih öncesine uzanan bir geçmişe sahiptir. Sanayi devrimi sonrası seri üretimde ürünün niteliği, estetik açıdan önemi arka plana atılmış, makineler ön planda tutularak zanaat ve sanata verilen değer azalmıştır. Bu yaklaşım, niteliksiz ürünlerin ortaya çıkmasına neden olmuş, sonuç olarak endüstri, sanat ve tasarım arasındaki etkileşim başlamıştır. Endüstri toplumu için yeni gereksinimler, Arts&Crafts hareketi, uygulamalı sanat eğitimi veren okulların açılmasına ve Bauhaus okulunun da ön hazırlığını oluşturmuştur. Almanya’da doğan Bauhaus okulu, sanat ve zanaatı birleştirme amacı ile biçimlendirdiği tasarım anlayışı, yeni önermeler ve yöntemler sunmuştur. Aydoğan (2018), günümüzde ki tasarım çalışmalarının temeli olan “*temel sanat eğitimi*” uygulamalarının, endüstrinin yaşamış olduğu problemlere çıkış yolu aradığı dönemde kurulduğunu ve 14 yıl kadar tasarım eğitimi verdiğini belirtmiştir.

Gropius, zanaat ustaları ve sanatçıların, okul içerisinde verilen eğitim ve üretimde bir arada çalışılması fikrini ileri sürmüştür, amacı güzel sanatlar ile uygulamalı sanatlar arasındaki farklılığı ve ayrı olma durumunu ortadan kaldırmaktır. "Sanat ve Teknoloji: Yeni Bir Birlik" yaklaşımıyla yola çıkan Bauhaus okulu, endüstri üretiminde, yeni, farklı bir model üretmek üzerine çalışmış ve güncel endüstriyel ve mimari tasarım alanlarında bir ilk olarak, önemli ve örnek temsil eden eğitim anlayışıyla 20. yüzyıla damgasını vurmuştur. Günümüzde Bauhaus ilkeleri üzerine temellenen çok sayıda sanat ve tasarım okulu bulunmaktadır (Antmen,2008:107).

Tarihsel süreç içerisindeki gelişmeler, tekstil tasarımına yenilik getirmesinin yanında yaratım kavramının da belirleyicisi olmuştur. Hızla gelişen ve değişen günümüz dünyasında, toplumsal değişim ile oluşan yeni ihtiyaçların karşılanması gerekmektedir. Tasarım ar-ge çalışmalarının odağındaki estetik ve fonksiyonel değerler, yeni koşullara cevap verilebilmek için kaçınılmaz olarak teknoloji, bilim ve sanat ile desteklenmektedir. Tekstil yapıları meydana gelirken, dokuma, örme, baskı ya da dokusuz yüzey gibi çeşitli üretim yöntemleri kullanılmaktadır. Tasarım nesnesi giysi, bedeni örten işlevsel özelliğinin ötesine geçmiş, yeni değerlerin oluşumu, güzellik arayışlarının temsili haline gelmiştir. Tekstil ve moda tasarım ürünlerinin yaratım sürecinde, temel tasarım kavramları ele alınan konularda, yeniyi, farklı, anlamlı, bütünsel olarak tasarım dilini zenginleştirmektedir. İnsan bedeni ile kurulan ilişki düzleminde, tasarım ürünlerinde karşımıza birçok dinamiğin çıktığını da görmekteyiz. Bu noktada temel tasarım kavramları, uygulamaya yönelik deneysel yaklaşımı tasarımcılara analiz ve sentezleme yetenekleri kazandırmaktadır.

Tekstil ve moda alanı, son yıllarda kapsam ve tanım olarak büyük bir değişim ve dönüşüm geçirmektedir. Bu çalışmada tüm bu süreç içerisinde örme tasarımı ele alınarak, görsel ve işlevsel bakımdan ürün tasarımlarına birçok özellik kazandırmasındaki önemi ele alınmıştır. Bu bağlamda, tasarım öğeleri ve ilkeleri, hazır giyim sektörüne yönelik olarak görsel zenginliğe, estetik değere sahip örme tasarım örnekleri tartışılmıştır. Araştırmanın amacı, örme tasarımının ihtiyaçlara cevap verebilmedeki yetisi ve önemini tasarım kavramları ile araştırmak ve incelemektir. Örme tekniği, yapısal olarak ve kumaş yüzeyinde desenlendirme konusunda sınırsız tasarım olanağı sunmaktadır. Yeni malzemelerin kullanım olanakları örme alanında teknolojiyle mümkün olmaktadır, bununla birlikte iplik endüstrisindeki ilerlemeler, farklı ilmek hareketlerinin geliştirilmesi ile tasarımsal açıdan birçok ihtiyaca cevap verilebilmektedir.

Yenilikçi yüzey önermeleri sunan örme tekniği, tasarımcıları etkilerken giysi tasarımında zengin görsel etkiler yaratmaktadır. Çalışmada, iplik, örgü çeşitleri ile teknolojinin sunduğu olanakların önemi, ilham kaynağı olabileceğine yer verilmiş, tasarımda yapısal ve yüzey oluşturma ilişkisi içinde tasarım öğe ve ilkeleri, örme tasarımları ile değerlendirilmiştir. Kompozisyonlara işleniş, örme tekniği uygulanmış örnekler üzerinden ele alınmış ve özgün tasarımlar gösterilmiştir. Araştırmada, örme yüzey tasarımlarının oluşturulması sürecinde, görsel, estetik, teknik çözümler, yeni önermelerin belirlenebilmesinde temel tasarım eleman ve ilkeleri ile açıklanmıştır. Estetik değere sahip, örme ve moda tasarım ürünlerinin geliştirilmesi amaçlanarak, alana ilişkin örnekler incelenmiştir.

Çalışma içerisinde birçok ayrıcalığa sahip tekstil alanında, örme tasarım ürün yelpazesini geliştirmekten söz edilmiş ve araştırmalar temel tasarım kavramları çerçevesinde değerlendirilmiştir. Konu ile ilgili kitaplardan, tez, makale, online kaynaklardan literatür taraması yapılarak, nitel ve betimsel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın ana konusunu oluşturan temel tasarım kavramının örme tasarımına etkisi, estetik ve işlevsel değer yaratım sürecindeki dönüştürücü gücü sorgulanmış, moda ve tekstil tasarım alanından örnek uygulamalar ile ele alınmıştır.

TEMEL TASARIM KAVRAMLARININ ÖRME TASARIMI İLE İLİŞKİSİ

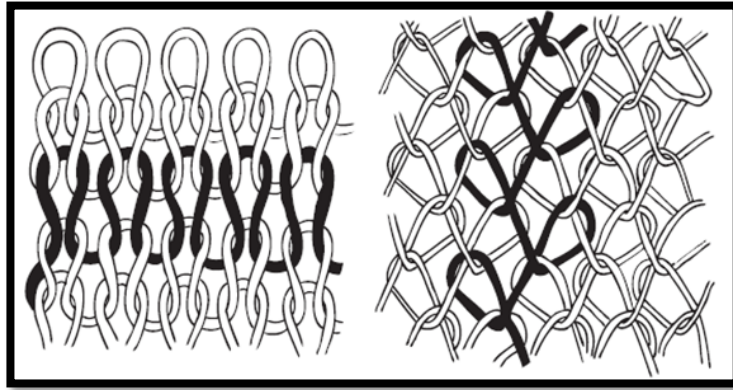
Tasarıma ait değerlerin incelenmesi, analiz edilmesi, görsel anlatım ve aktarım, tasarım olgusunu da içinde barındıran temel sanat eğitimi ile başlamaktadır. Yaratma ve düzenleme eyleminde, aracı olarak tasarım elemanları nokta, çizgi, renk, doku gibi öğeler, temel tasarım ilkeleri doğrultusunda fikirler somutlaşmaktadır. Görsel estetik algısı ve yaratıcılığı geliştiren, sanatın temel olgularını sistemleştiren temel tasarım kavramları, yeni değerlerin yansıtılmasında başvuru niteliğindedir. Temel sanat eğitimi çalışmaları, tasarım temelli bütün alanlarda, bilgi, yorum, çözüm üretebilme becerisi konusunda önemli bir kaynak oluşturmaktadır.

Tasarım kavramları uygulamaya yönelik, malzeme ile yeniyi deneyimleme de alan yaratmaktadır. Aynı zamanda tasarımda çok yönlü düşünmeye zemin yaratan anlayışı, tasarımcıyı yaratıcı ve dinamik bir süreçte tutmaktadır. Tasarımcı bu süreçte, önyargısız yaklaşımla, farklı düşünme, duygularını serbest

şekilde özgürce kullanılabilir, merak duygusu ile yeniden keşfedebilmektedir. Zaman içinde gelişen yetileri, çok çeşitli düşünce salınımlarının desteğiyle, yeni yaratımları, değerleri tasarımlara taşımaktadır. Yaratıcılık örme yapısının oluşturulması ve tekniğinin seçiminde de etkin rol alır. Aynı zamanda örmenin eğitimde yer alması, tekstil ve hazır giyim sektörü ve örme ile yapılan diğer tasarım çalışmalarının etkisini de güçlendirmektedir. Farklı formların yaratılması, yenilikçi örme tasarımları geliştirilmesi konularının önemi bilinmektedir. Bu bağlamda yaratıcı gücü harekete geçiren, yeni bakış açılarını oluşturan, uygulama temelli, deneysel tasarım çalışmalarının temel tasarım kavramları ile oluşturulabileceğini söyleyebiliriz. Bir tekstil tasarımcısı ya da sanatçısı ile farklı disiplinlerdeki tasarımcıların yaklaşımı aynı olmasa bile duyuşsal deneyimleme, doku, form ve yaratma hazlarının ortak noktaları olduğunu söyleyebiliriz.

Temel tasarım kavramlarının nasıl birleştirileceği konusunda, tasarımda bütünü oluşturan parçalar gözlem ile sistemli bir şekilde bir araya getirilmektedir. Tasarım kavramları ayrıca kompozisyonda anlam, çeşitlilik ve düzenleme bakımından tasarımlara görsel zenginlik ile harekette kazandırmaktadır. Bununla birlikte tasarımın estetik değerini arttırmak ve fikri somutlaştırmak aşaması da bu yaklaşımlar ile sağlanabilmektedir. Tekstil ve moda tasarımcıları, temel sanat eğitiminin kazanımlarıyla, sıradan ya da tekrar eden tasarımlar yerine daha önce denenmemiş, yeni deneyimler ile özgün tasarımlar üretebilmektedirler.

Örme kumaşın temel yapısı ilmektir, iğne hareketi sonucunda iplik ile oluşan halkaya ilmek denir. Şekil olarak ters U formuna sahiptir, atkılı ve çözgülu örmeye ilmek hareketi Şekil 1'de görülmektedir. İğne aracılığı ile iplik, temel olarak ilmek, askı, atlama olarak üç hareket yapmaktadır. Örme yapısını ortaya çıkaran tüm örgü çeşitleri, bu üç temel hareket ile oluşmaktadır. Örme yapısında, farklı iplik malzemeleri, örgü tekniği ve makine özelliklerinin etkileşimi tasarımda belirleyici olmaktadır. İğne aracılığıyla, ipliğin hareketi sonucunda oluşan ilmek, örme kumaş yüzeyini meydana getirmektedir. Örmeye en temel yapı olan ilmek, tasarımcının yaratıcılığı, ilmeğin doğasını anlaması ve çözümlemesi ile tasarımlara yansıtılabilir. Kişisel deneyimler ile gelişen algı, bütüncül bakış anlayışı ile örme tasarımlarını geliştirmek mümkündür.

Şekil 1. Örme ilmek yapıları (Brown, 2003: 14).

Tasarım süreci, duyuşsal farkındalık ile ilerlediğinde, tasarım nesnesi anlam ve özellik bakımından güçlenmektedir. Bu nedenle, sınırsız yüzey önermeleri sunan örgü teknikleri ile örme ürün tasarım yelpazesi genişler. Örme tasarımında, temel tasarım kavramlarıyla araştırma yaklaşımı, görsel ve estetik bakımdan dikkat çekici, özgün tasarımlara alternatif öneriler sağlayacaktır. Temel tasarım kavramları, kapsam ve tasarım dallarına göre adlandırılmada, sanat disiplinlerine göre çeşitlilik göstermektedir. Bu çalışma içerisinde, ele alınan tasarım öğeleri, nokta, çizgi, doku, renk, biçim-form ile tasarım ilkeleri tekrar, uygunluk, denge, ritim, oran-orantı ve zıtlık başlıkları ele alınmıştır.

Tasarım Öğeleri

Tasarımı oluşturmak için kullanılan tasarım öğeleri, düşüncenin biçimlendirilmesinde yardımcı elemanlardır. Tasarımı eskiz aracılığıyla tasarıma dönüştürmede, tek veya birçok öğe bütünü meydana getirmektedir. Bu başlık altında nokta, çizgi, doku, renk, biçim-form tasarım öğeleri ve örme tasarımı ilişkisi alana ilişkin örnekler ile incelenecektir.

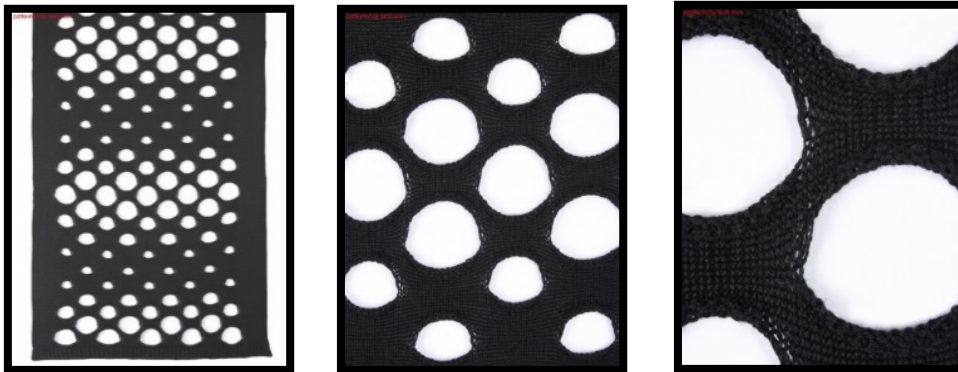
Nokta

Görsel anlatımın en temel ögesi olan nokta, dinamik bir sanat elemanıdır. Noktaların sayısal olarak çokluğu, bölgesel yoğunluğu, yönleri, şekil ve yerleştirme biçimlerine göre algı ve duyuları etkilemektedir. Nokta açık, koyu, büyük, küçük, dağınık, planlı olarak bir araya gelmesi ile çizgi, düzenli veya düzensiz aralıklar ile kullanımında ise bir yüzey oluşturabilir. Yan yana geldiklerinde birbirleriyle ilişkiye giren noktalar çizgiselliğe veya lekesele görünüme dönüşebilir. Küçükten büyüğe ya da büyükten küçüğe doğru düzenli dizi ile desen de oluşturabilir (Pektaş, 2022).

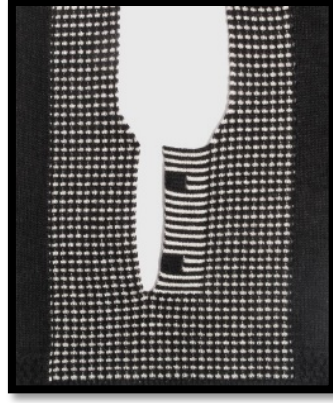
Örme tasarımı nokta, yapısal ve yüzey deseni olarak oluşturulabilmektedir, bu bakımdan meydana gelişlerinde çeşitlilik göstermektedir. İlmekler, noktayı yüzeyde boşluk ya da delikler ile oluşturabilirken (bkz. Şekil 2), ajur örgü tekniği sonucunda da yüzeyde desen olarak elde edilmektedir (bkz. Şekil 3). Örme yüzey tasarımına birçok görsel etki kazandıran, "multigauge" olarak adlandırılan örme teknolojisi ile farklı incelik ve kalınlıklarda iplikler kullanılabilir. Şekil 4'te görüldüğü gibi jakar desenlendirme tekniği ile çeşitli nokta biçimleri tasarlanabilir. Teknoloji ile gelişen çeşitli örme teknikleri ile farklı boyutlarda, yapısal olarak yüzeyde şekiller ve baskı görünümünde nokta tasarımlarını mümkün kılmaktadır. Nokta ögesi, örme teknikleri kullanılarak farklı ölçüler ve yüzey görünümler şeklinde oluşturulabilir.

Şekil 2. Örme tasarımı nokta ile nokta oluşturma örneği (Baugh, 2011: 158).

Şekil 3. Örme yüzey tasarımında ajur tekniği ile nokta tasarımı (Stoll, a.)

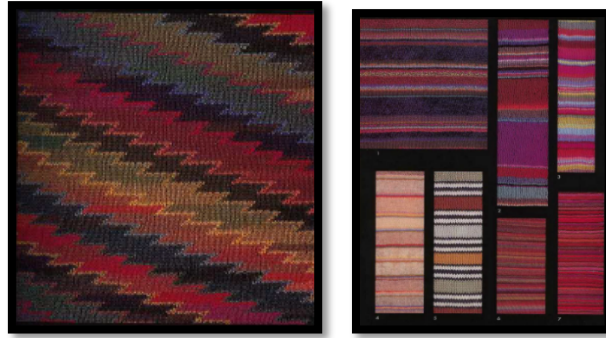

Şekil 4. Multigage teknolojisi ile jakar örme tasarımı (Stoll, b.)

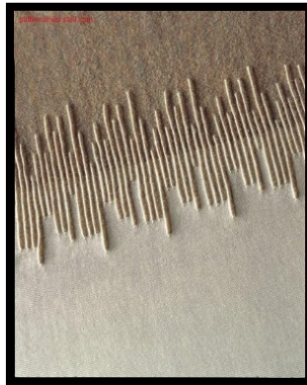
Çizgi

Tasarım dilinde çizgi, basitleştirmenin, sadeleştirmenin sonucudur, ayrıca noktanın hareketi veya yüzeylerin kesişmesi olarak da tanımlanır. Çizgi, psikolojik değerleri içinde barındıran, biçimin öznel farklılıklarını sağlayan, belirleyici bir dışa vurum ögesidir (Özol, 2012).

Örmede, ilmeğin yatay ve dikey düzlemde sonsuz hareketi ile farklı kalınlık, yön, hacim ve boyutlarda çizgi tasarımları oluşturulabilmektedir. Çizgi görsel olarak renk blokları halinde, dokusal ve üç boyutlu etkilere sahip olabilirken, desen yaratımında sınırsız olasılık görülmektedir. Örgü teknikleri, tasarımı güçlendiren yapısı ile tasarımcıya zengin görsel imkanlar sağlayarak özgün ürünler oluşturulmaktadır. Şekil 5 ve Şekil 6'da farklı örme teknikleri kullanılarak çeşitli çizgi tasarımları görülmektedir.

Şekil 5. Farklı çizgi yapılarıyla örme tasarımı örnekleri (Fassetts, 2003: 12- 25).

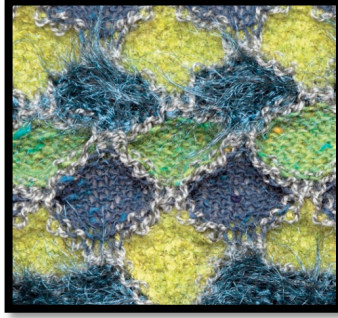

Şekil 6. Farklı çizgi yapılarıyla örme tasarımı örnekleri (Stoll, c.)

Doku

Doğadaki nesnelerin yüzeylerinden dokunma ve görme duyusuyla algılanan dokular olarak “doğal doku”, “insan etkenliği ile elde edilen dokular”, “doğal işlenmiş dokular” ve “görsel-yapay” dokular olarak gruplandırılmaktadır (Özol, 2012).

Örme tasarımında doku çalışmaları, çeşitli özelliklere sahip iplik tasarımları ve örme tekniklerinin kullanılması ile elde edilmektedir. Estetik görünümüne sahip, yaratıcılık bakımından zengin, doku tasarım çalışmaları, tasarımcıların yorumlanması ile ortaya çıkmaktadır. Aynı zamanda iplik malzemesinin sahip olduğu nitelikler, örme tasarım yüzeyinde farklı, algısal boyutlar kazandırmaktadır. İplik tasarımı, örgü çeşidi ve uygulanan tekniklerin yaratacağı etkiye örnek olarak Şekil 7 ve Şekil 8 verilebilir.

Şekil 7. Örme tasarımında, yüzey yapısı farklı ipliklerle doku örneği (Brown, 2013: 100).

Şekil 8. Örme tasarımında doku örneği (Tumblır, 2013)

Renk

Görüntünün oluşması ve algının gerçekleşmesi için ışığın varlığı mutlaka gereklidir, ışığın olmadığı yerde görsel algılama da meydana gelmez. Işık enerjisi ile sağlanan aydınlatma rengi oluşmaktadır, çizgiler, yüzey dokuları, formların da belirleyicisidir ve yerlerini belirler (Yanmaz, 2013: 5). Renk biçime can veren önemli bir öğedir. “Giysi tasarımlarında renk birlikteliklerinin bir arada kullanımında, algı, manipülasyon beden formu üzerinde söz konusu olabilmektedir. Bedenin bütün olarak oran ve orantısında yanılısama yaratmak; belli amaca göre vurgu oluşturmak, bedende istenen bir bölgenin göze çarpması veya kusurları kapatmak renk, ton ve zıtlıkların farkında olarak kullanılmasıyla mümkündür” (Volpintesta, 2014: 17).

Tasarımda renk kullanımı önemli bir yere sahiptir, örme tasarım sürecinin başında renk teması belirlenmektedir. Örme yüzey düzenlemelerinde, iplik kalınlığı ve inceliği, örgü tekniği, desen ve dokuların yorumlanmasında belirleyici faktör olarak rengi gösterebiliriz. İplik renk tonu, değeri ve şiddeti görünüm, kullanım amacı ve yerine göre değişiklik göstermektedir. Şekil 9’da örme deseni sabit

tutularak zıt ve tamamlayıcı renklere sahip iplik renk tonları kullanılarak yüzeyde hareket yaratılırken, Şekil 10'da zıt renkler ve yakın ton renk kullanımı ile üç boyutlu etki yaratılmıştır.

Şekil 9. Tamamlayıcı ve zıt renk ipliklerle örme yüzeyi (Fassetts, 2003: 25).

Şekil 10. Zıt renklerle örmede üç boyutlu etki (Gaughan N., Winter M., and the Berroco Design Team, 2010:19).

Örme tasarımında iplik renk seçimi, ritim, bütünlük, denge, egemenlik, uyum, zıtlık gibi ilkelerin kompozisyon için de uygulanmasında büyük önem taşımaktadır. Tasarımda zıtlığın eksikliği tek düzelik yaratırken, denge ile görsel bütünlük sağlanmaktadır. Bu nedenle rengin örme tasarımında kullanımı temel tasarım kavramları aracılığı ile farklılık yaratmaktadır.

Biçim ve Form

Biçim, bir çizgi ile belirlenen bir alandır, formu ise kütleli, yüzeyde üç boyutlu olarak biçimsel olarak tanımlayabiliriz. Ayrıca, yükseklik ve genişliğe sahip, belirli sınırları olan yüzeysel alandır. Değişik şekillerin bir araya gelmesiyle oluşan anlamlı bütünler meydana getirebilir. Bir cismin dış hat çizgileriyle görüntülenmesinde kullanılan şekillere, silüet denir (Pektaş, 2022: 29).

Örme tasarımı düzenlemelerinde, şekil, form veya biçimlerin boyutları değişkenlik gösterirken, tüm parçaların birlikteliği farklı örme tekniklerinin kullanılma olanağı ile bütünlük gösterir. Şekil 11'de ki tasarıma baktığımızda, şekillerin farklı boyut, doku ve renkte olmasına rağmen tasarım bütün olarak algılanmaktadır, biçimsel olarak Şekil 12'de yapıyı oluşturan şekiller, etkili kabartı görsel ile zeminde düz hacimsiz doku birlikte bütünsel olarak dengeyi yaratmaktadır. Örme tekniğinde form, kumaş yüzeyinde, kalıp ve dikişsiz olarak oluşturulabilmektedir.

Şekil 11. Örme tekniğiyle yüzey tasarımında biçim, Abiteks, 15.03.2022, Suzan Tokgöz çekimi.

Şekil 12. Örme yüzeyinde form tasarımı, Abiteks, 15.03.2022, Suzan Tokgöz çekimi.

Tasarım İlkeleri

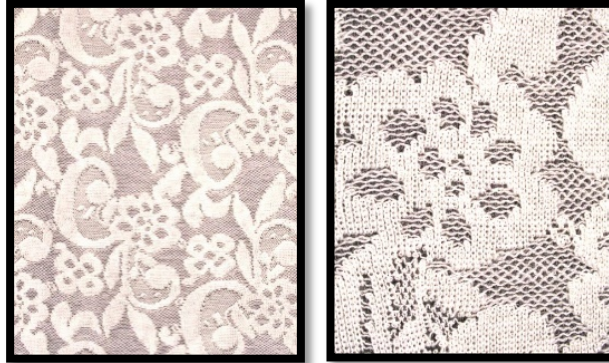
Tasarımların düzenlemesi ve ortaya çıkma sürecinde, tasarım ilkeleri yardımcı bir araç olmaktadır. Tasarım ilkeleri, tasarım eyleminde karşılaşılan problemlerin çözümünde destek mekanizması olarak işlev gösterir. Ayrıca, iki veya üç boyutlu tasarımlarda kullanımı, yorum, kritik ve değerlendirme konusunda geliştirici etkisi de bulunmaktadır. Tasarımcı, estetik düzenlemelerde tasarım ilkelerinden birini tek başına ya da birden fazla ilkeyi birlikte kullanabilir. Tasarım ilkeleri denge, ritim, vurgu, oran/orantı, tekrar ve zıtlık örme tasarımı ilişkisi örnekler ile değerlendirilmiştir.

Denge

Tasarım öğelerinin görsel etkisinin uyum içerisinde sunulmasını sağlayan denge, karşıt iki gücün denk gelmesiyle oluşan bir durumdur. Bir tasarımdaki renklerin, nesnelerin, dokuların, biçimlerin, yönlerin, ton değerlerinin, ölçü ve aralıkların ilişkileriyle sağlanır (Pektaş, 2022: 29). Örme tasarımında simetrik ve asimetrik denge kullanımı yaygın olsa da merkezden yayılan, farklı biçimde denge yaklaşımları, örgü teknikleri, yapısal ve yüzey desenleri ile tasarımlarda denge oluşturulmaktadır (bkz. Şekil 13, Şekil 14).

Şekil 13. Farklı örgü tekniği ile örme yüzey tasarımı ve simetrik denge (Motta, 2019: 190).

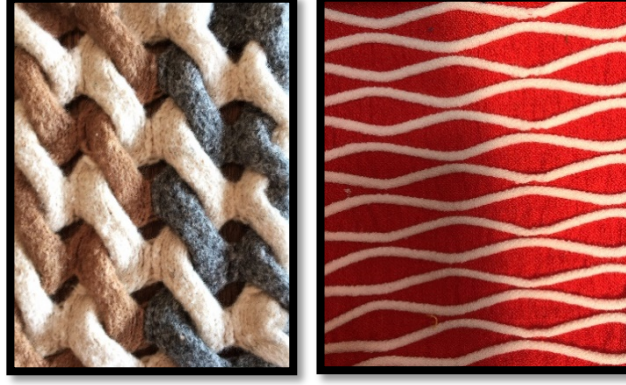

Şekil 14. Örme kumaş yüzeyinde desen tasarımı ile denge (Stoll, d.)

Denge, iki veya üç boyutlu şekil, biçim, formların renk, doku, ölçü ve yön arasında benzerlikler bulunması ile oluşmaktadır. Örme tasarımında bu faktörlerin biri ya da birkaçının bir arada kullanılmasıyla tasarımlar dengelenmektedir.

Ritim

Ritim, benzer ve eşit parçaların tekrardan oluşan akış ile biçimlenen uyumdur. Görsel öğelerin değişen uyum ile tekrardır. Örme yüzeylerin, farklı anlatımlar ile görsel ifadesinde araç olarak, ritim prensibi kullanılmaktadır. İlmeklerin tekrarı, birim motiflerin tekrarlarıyla ritim elde edilirken, tasarımda vurgu da yaratılabilmektedir. Ritim tekrar veya ortak benzerlikler ile oluşturulabilir, burada örme yüzey dokusunun benzerliği, iplik rengi ya da örgü teknikleri olabilmektedir (bkz. Şekil 15, Şekil 16).

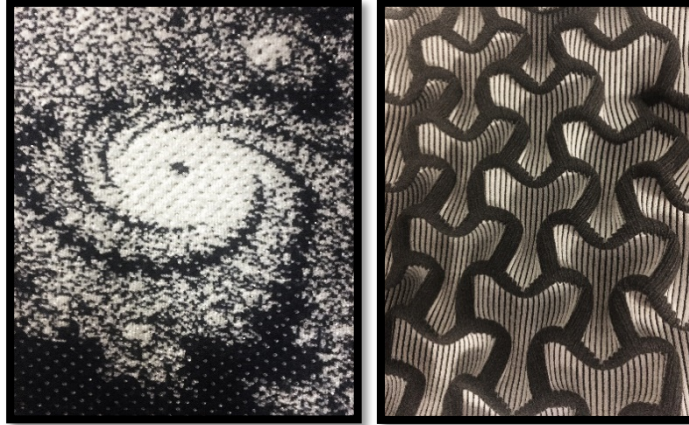

Şekil 15. Örmeye yapısal çizgisel ritim, Abiteks, 15.03.2022, Suzan Tokgöz çekimi
Şekil 16. Örmeye yüzeyinde çizgisel ritim, Abiteks, 15.03.2022, Suzan Tokgöz çekimi

Vurgu

Oluştugu noktaya dikkati çeken, kompozisyonda bulunan diğer alanlardan dikkati uzaklaştırıp; bu şekilde, dikkati öne çıkartılmak istenen figürün etrafına yönlendiren, belirlenen noktada odak noktasının yaratılmasıdır (Yanmaz, 2013: 7). Bütünsel olarak azaltılarak veya artırılarak, derecelendirme ile de vurgu verilirken, herhangi bir şeklin tekrarı da vurguyu güçlendirmektedir.

Örmeye tasarımında vurgulayıcı prensipler, farklı örgü, iplik, renk ve form çeşitlerinin tek başına ya da birlikte bir arada ele alınabilmektedir. Tasarımlarda vurgu yapısal veya desen ile verilebilir, Şekil 17’de ki gibi dairesel desende merkeze doğru artan beyaz noktalar vurguyu güçlendirmektedir, üç boyutlu yapıya sahip Şekil 18’de örmeye yüzey tasarımında, ince çizgiler ve kalın kontür çizgisi birlikteliği etkisi ile vurgu görülmektedir.

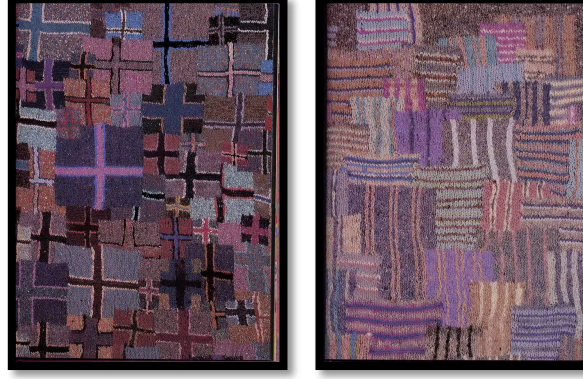

Şekil 17. Desen ve renkte zıtlık ile vurgu, Tetaş tekstil, 18.01.2022, Suzan Tokgöz çekimi
Şekil 18. Derecelendirme ile vurgu, Tetaş tekstil, 18.01.2022, Suzan Tokgöz çekimi

Oran/Orantı

Bir tasarımda yer alan öğelerin, en-boy veya genişliği ile yüksekliğinin birbirleriyle olan ilişkisidir. Düzenleme içerisinde kullanılan öğelerin sahip oldukları, ölçü, nitelik, nicelik, derece özellikleri arasında oran ve orantıları karşılaştırılmalıdır. Burada oran karşılaştırmasında, boyut, miktar, mesafe ile ilişkisinde bütünden birimlere, bölümlerden bütüne veya bölümlerden birimlere şeklinde bir yaklaşım ile çalışılabilmektedir.

Örme tasarımında, orantılı düzenleme basit anlamda doku, hacim, renk, şekil vb. birimler ile sağlanabilmektedir. Tüm yüzey ile bağdaştırılan öğeler tasarımın amacına hizmet etmelidir. İşlev, biçim, doku, renk ile ölçü kullanımı istenen uyumu ya da uyumsuzluğa göre oran ya da orantısızlık ile ilişkilendirilebilir. Şekil 19’da örme yüzeyinde aynı birim farklı ölçü ve renkler ile kullanımda aralarında uyumlu oran, vurgu yapılmak istenen alanda ise diğer birimlere göre orantısız büyük birim ile düzenlenmiştir. Çizgi tasarımına sahip Şekil 20’de örme tasarımında birimler arasında dengeli bir oran ve orantı görülmektedir.

Şekil 19. Örme tasarımında oran-orantı (Fassetts, 2003: 29).

Şekil 20. Örme tasarımında çizgide oran-orantı (Fassetts, 2003: 26).

Tekrar

Düzenli, düzensiz aralıklar, aynı veya çeşitli boyutlarda biçimlerin kullanılması ile tekrar elde edilmektedir. Farklı yönlerde birimlerin düzenlenmesi ile bütünde formlar elde edilmektedir, ayrıca, doku, form, renk, ölçü vb. ile tekrar ilkesi kullanılmaktadır. Aynı kompozisyonda yapılan düzenleme içerisinde, birden fazla aynı görsel etkinin kullanımınıdır. Ritim tekrarın sonucudur, bu sebeple ritim ve tekrar birbirinden ayrılamaz. Tekrar bazen bir çoğalma, bazen de benzerliktir (Ocvirk, vd., 2012).

Örmede tekrar ilkesi, yüzey ve biçim tasarımlarında farklı biçimler, aynı veya farklı yönlerde yerleşimi etkili kılmaktadır, benzer örgü tekrarı ile dinginlik yaratılabilir (bkz. Şekil 21., Udale: 84). Aralıklı tekrar yüzeyde iki boyutlu izlenim verirken, tasarımda hareketlilik yaratmaktadır (Güngör, 2005: 332). İplik tasarımı ile yaratılan dokusal zenginlik, tekrar ilkesi ile dengelenmektedir (bkz. Şekil 22., Brown: 146), örme tasarımında tekrar prensibi uyum ve bütünlüğün oluşturulması, estetik tasarımların geliştirilmesini de desteklemektedir.

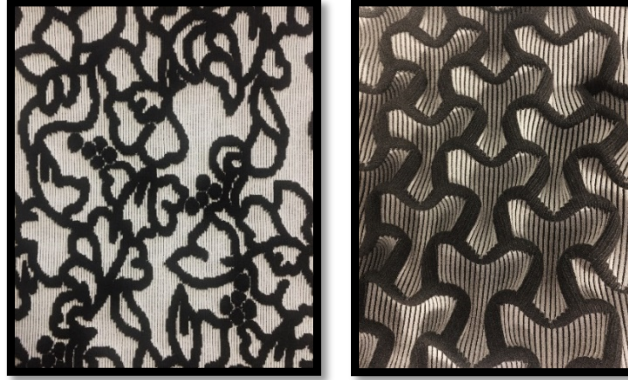
Şekil 21. Örmede tekrar ilkesi (Udale, 2008: 84).

Şekil 22. Form ve birim tekrarı ile örme yüzeyi (Brown, 2013: 146).

Zıtlık

Tasarımda birim veya elemanlar arasında ortak niteliklerin olmadığı durumda zıtlık ortaya çıkar, öğeler birbirleri arasında herhangi bir bağ kurmadığı zaman uyumsuzluk oluşur. Biçim, yön, oran-orantı, renk, doku, çizgi gibi öğeler arasındaki farklılıklar zıtlık yaratmaktadır. Bunun yanında zıtlık, uyumsuzluk, hareket ve dengede vurgu oluşturur.

Örme tasarımında zıtlık, biçim, doku, renk, ölçü, yön vb. bakımlardan olabilirken ilmek büyüklüğü, sıklığı ile iplik yapı ve doku çeşitlerinin bir arada kullanılmasıyla da zıtlık elde edilebilir. Şekil 23’de örmeye kontrast renk kullanılarak, Şekil 24’te farklı örgü tekniğiyle zıtlık elde edilmiştir.

Şekil 23. Renk ve iplik yapısı ile örme yüzeyinde zıtlık, Tetaş tekstil, 18.01.2022, Suzan Tokgöz çekimi

Şekil 24. İplik, örgü tasarımı ile yaratılan dokusal ve renk zıtlığı, Tetaş tekstil, 18.01.2022, Suzan Tokgöz çekimi

ÖRME YÜZEY VE YAPI TASARIMINDA YARATICILIK

Örme tasarımı, yaratıcı fikir, malzemelerle ve teknik ile yeni yorumlara ulaşabilecek bir alandır. İki ve üç boyutlu örme kumaşları, tasarım öge ve ilkeler aracılığı ile örme yüzey tasarımını temellendirirken, yüzey oluşumundan, tasarımının giysi nesnesine dönüşmesini de sağlamaktadır. Ayrıca farklı örgü teknikleri, ileri teknoloji, kalıp geliştirmeler ile örme giysi tasarımında yaratıcılığı geliştirmektedir.

Tasarımcı, eğilimler (trend), sosyal değişim, tüketici tercihleri, kültürel çevre özellikleri içeren veya etkileri yansıtan unsurları ilham olarak alabilir. Belirlenen tema, sezon ve trend bilgisi doğrultusunda, hedef kitle ile pazarın belirlenmesi, demografik özelliklerinin araştırılması sonucunda elde edilen veriler ile tasarım süreci başlar. Sissons, (2018: 46) moda endüstrinin farklı alanları için trend tahmini yapan birçok şirket bulunmaktadır. Bu şirketler her sezon renk, kumaş, formların, trendlerin analizini ve tahminlerini yapmaktadır. Tasarımcılar, koleksiyon temalarını oluştururken bu tahminler ile tema gruplarını belirlemektedirler. Renfrew ve Renfrew’e göre, trend, tema ve eğilimleri ortaya koyan araştırmalar sonucunda, elde edilen veriler koleksiyon tasarımlarında renk, form, biçim, doku ve iplik araştırmaları, kumaş eğilimleri tasarım öncesi kaynak oluşturmaktadır. Tasarımcı, kendine özgü tasarım dili ve estetik algısına bağlı olarak, değişen, farklılaşan, vurguları bir araya getirerek düzenlenmeyi gerçekleştirir (Renfrew & Renfrew, 2014: 11). Giysi tasarımında koleksiyon oluştururken, hedef kitle, pazar araştırmaları, konsept doğrultusunda temanın belirlenmesi, kumaş ve aksesuar araştırması yapılmaktadır. Bu araştırmalar sonucunda, tasarım sürecini oluşturan aşamalar, moodboard hazırlığı, eskiz çalışmaları, artistik ve teknik çizim detaylarının yapılması, üretim ve maliyet hesaplarının hazırlanması gibi adımlar sayılabilir.

“Örgünün özü ve güzelliği, tasarımcının her şeyi bir karalamadan yaratmış olduğu gerçeğinde yatar: İlmeği, tuşeyi, ağırlığı tasarlar; rengi seçerken aynı zamanda doku ve biçime de karar verir; Kendi bitiş tekniklerinde ve detaylarda ustalaşır.” (Li Edelkoorttan akt; Sissons, 2018: 65) Örme giysi tasarımında,

örgü yapıları ile ilmek bağlantı detaylarının iyi düşünülmesi gerekmektedir. Giysi yapılarını, kapama yöntemleri, pensler, kuplar, nervür, pile, yakalar, cepler gibi unsurlar oluşturmaktadır. Tasarlanan giyside bu unsurlar, formun ortaya çıkarılma aşamasında, ilmek eksiltme ile daraltma, artırılma ile genişletme gibi teknik işlemler büyük önem taşımaktadır. Etek uçlarının ve kenar temizleme işlemlerinin de örme ile yapılmasından dolayı, giysinin bu alanlarında, örgü tekniklerinde yaratıcı yaklaşımlar tasarımcı tarafından belirlenmesi gerekir. Buna ek olarak bölgesel örgü kullanımı, üç boyutlu şekillendirme gibi farklı yöntemlerin birlikte kullanımı ile yaratıcı tasarımlar mümkün olmaktadır. Örme teknolojisinin etkin kullanılması ile görsel ve ergonomik birçok avantaj bir araya gelebilmektedir.

Örmede, sınırsız desen ve kalıp tasarım olanaklarıyla tekstil ve moda tasarım alanına yönelik çok geniş ürün yelpazesi elde edilmektedir. Örgü ve şekillendirilmiş kalıp uygulamaları, dikişsiz örme teknolojisiyle üç boyutlu giysiler, elde edilmesi zor görünen giysi formlarının tasarımları dönüştürülebilmektedir. Dikişe gerek duyulmadan temel beden ve tüm giysi parçaların kalıplarının üretilmesine imkân sağlamaktadır. Yatay örgü ya da 'horizontal örgü' olarak adlandırılan dikişsiz üretimde, örgü yönünün yatay olarak kullanımı ile ilmekler yatayda ve sıralanabilmektedir. Bu yöntem ile örme giysiyi oluşturan örgü tasarımı ve giysi kalıplarında yaratıcı görsel etkiler elde edilmektedir. Bu şekilde parçalı örgülerle, kumaş dokusu, heykelsi yüzeyler ve sıra dışı silüetlerin yanı sıra verev bloklar, kloş etek parçaları, asimetrik kalıp yapılarında farklı formlar elde edilerek tasarımlar oluşturulur. Bilgisayar destekli tasarımlar, üç boyutlu kalıp uygulamaları, örme giysi tasarım süreçlerini ve olanaklarını tasarımcılara hem yol göstermekte hem de yeni araştırmaları yapabilmeleri açısından esin kaynağı olmaktadır.

Örme tasarımlarında giysi tasarlarken, giysi yapılarından biri olan pens oluşturmak için bir veya birçok ilmek, transfer ya da aktararak edilerek elde edilir. Bu işlem ile örülmekte olan giysinin ilmek sayısı artırıp azaltılabilir, bu yöntemle formda yaratıcı biçimlendirmelerle dış hatlara şekil verilebilir, kuplar ve pensler hem işlevsel hem de görsel zenginlik oluşturulabilir. Katmanlı, üç boyutlu yüzey ve formların kalıp tasarımları, tasarımcıların yenilikçi fikirleri gerçekleştirebilmeleri için makine teknolojilerinden destek alabilmeleri, yaratım süreçlerinde bunları göz önünde bulundurmaları gerekmektedir.

Kumaş yüzey dokusuna farklılık kazandırmak için kullanılan teknikler; askı ve atlama ile örgü çeşitlerine dekoratif unsurlar, iplik tasarımları ile görsel ve fiziksel özelliklerin uygun giysi formlarıyla birleştirilmesi sonucunda tasarıma farklı bakış katmaktadır. Kumaş yüzey görünümünde bir farklılık yaratma dışında kullanışlılığı da artmaktadır, örneğin; ince, kalın ya da farklı karışımlar ile oluşturulan iplik ile aynı örgü, ilmekler kullanılarak çeşitli görünüm sağlanabilir. Tekstil ve moda alanında, örme tasarım ürünleri, tasarımcılara yaratıcı güçlerini göstermek ve geliştirmek için sadece tasarım nesnesi giysiyi tasarlama imkânı sunmaz, aynı zamanda kullanıcının hem bedensel hem de günlük yaşam içerisinde rahat edebileceği, konforu sağlayacak giysi tasarımlarında yaratıcı çözümleri ortaya koyma konusuna da zemin hazırlamaktadır. Bu bakımdan örme desenlendirme yöntemlerinin, sunduğu olanaklar, sağladığı kolaylıklar, ortak ve farklı noktalarının tasarımcılar tarafından hâkim olunması büyük önem taşımaktadır.

İplik tasarımı ile zengin öğelerle tasarlanmış yeni yüzey önermeleri oluşturmak, örme giysi formunda hiçbir değişiklik yapmadan sadece iplik değişken olarak yeni bir ürün elde edebilmektedir. Örme teknolojisi içerisinde desenlendirme ve üretim yöntemleri parametre olarak ele alınarak kazandıracağı farklılıklar temel tasarım kavramları ile basit, anlaşılır ve yaratıcı şekilde ortaya konulabileceğini söyleyebiliriz.

ÖRME YÜZEYLERİN KULLANILDIĞI GİYSİ TASARIMLARI

Farklı iplik karışımları ile örme koleksiyon tasarımlarına farklı kimlik ve yenilikçi tasarım olanağı sağlanmaktadır. Yenilikçi tasarımların ortaya çıkarılmasında, örme teknolojisi birçok parametreyi

barındırmaktadır. Güncel koleksiyonlarda form ve biçimlere kaynak oluşturma, yeni silüet yaratmada, özgün sunumlar tasarım kavramları aracılığıyla örme tasarımında yol gösterici olacağını belirtebiliriz.

Örme tasarımının parametrelerini iyi sentezleyen tasarımcılar, yaratıcılıklarını ortaya çıkarmak, farklı biçimler ile özgün tasarımlar sunabilmektedir. Yaratıcı düşüncenin temeli, tasarım kavramları ile yeniyi tasarlama sürecinde geleneksel örme tasarımlarından, güncel stiller ile ihtiyaca yönelik örme tasarımları hazırlanması kolaylaşmaktadır. Örmenin kendine özgü tasarlama dinamiği, estetik yaklaşım ile tasarım öğelerini dikkate alabilen tasarımcı, tasarım oluşturmayı sistematik ve bütünsel şekilde oluşturabilmektedir. Örmenin yapısı ve tekniği, iplik çeşitliliği ile temel tasarım kavramlarının birleştiği yerde, estetik yorumlar tasarımın boyutunu değiştirebileceği görülebilmektedir.

Örme giysi koleksiyon tasarımlarında, nokta öğesinin uygulandığı birçok tasarım bulunmaktadır, beden üzerinde dinamik bir görünüme sahip Şekil 25'te ilmek eksiltirilerek oluşan boşluk, tekrar, ritm, oran-orantı ve zıtlık ilkeler kullanımı ile tasarım güçlenmiştir. Bilinçli bir yaklaşım ile ele alınan tasarım kavramları, tek bir örgü tekniği ile yaratıcı özgün örme giysi tasarımları ortaya çıkarılabileceğini bizlere göstermektedir.

Şekil 25. İlmek eksiltirilerek oluşturulan kazak tasarımı (Sissons, 2010: 101).

Şekil 26'da, Prada 2024 kış örme koleksiyonunda marka logo ve motif kullanılarak, desen tekrarıyla oluşan tasarım görülmektedir. Düzenli tekrarlar çizgisel etki elde edilmiş, tekrarlar arasındaki aralıklar farklı ölçü ve biçimler dengelenmiştir. Form görsel etkinin anlamlı ve anlaşılır olmasında, iplik renk ve yapısı ile örme kumaş kalınlığı bütünleyici, tasarımda belirleyici olmuştur. Tasarım oluşturma sürecinde, temel öğelerin düzenlenmesi ve yerleştirmelerinde, örme yapı ve işlevsel özelliği dengenin var olması için önemlidir.

Şekil 26. Prada 2024 kış örme tasarım örneği (Prada, 2023)

Çizgi tasarımları içeren örme giysilerde, karar verilen iplik yüzey yapısı, karışımı, rengi, örgü tekniği ile örme ürün dikildikten sonra uygulanan işlemler tasarımın ortaya çıkmasında istenen uyum, çizgilerin oran orantısında belirleyici olmaktadır. Tasarımda çizgi sadece renk blokları ile değil, ipliklerin yatay, dikey veya farklı açılarda kullanımlarıyla çizgi etkisi elde edilebilir (bkz. Şekil 27). Seçilen malzemenin, hayal edilen formda, iki ya da üç boyutlu düzlemde yeniden düzenlenmesinde, görsel kavramlar örgütleme sürecindedir. Şekil 28’de örme giysi tasarımında farklı doku, form ile hacim elde edilmektedir. Doku tasarımı sürecinde, iplik tasarımının önemi kompozisyonda hareket ve dinamizm sağlamaktadır. Renk bu etkiyi artırabilir, tasarımda renk bir araçtır, örme moda ürün ve koleksiyon geliştirmelerinde renk trendlerini analiz etmek ve desen kombinasyonunun yapılması gereklidir.

Şekil 27. Örme tasarımlarında renk ve çizgisel etki
Şekil 28. Örme tasarımlarında hacim ve doku tasarımı (Tiffanyhill, a.)

Tiffanyhill, ana triko ve jarse trendlerinde Şekil 29’da yenilikçi yaklaşımı, heyecan verici yenilik ile örme koleksiyon tasarımlarında gerçeküstü etkileri görmekteyiz. İplik renklerin koyu tonları, yaratıcı yüzey konseptleri çekici kılıyor. Örgü tasarımları arasındaki boyut ve ölçü olarak değerlendirdiğimizde, tasarımda hayal edilene ulaştıracak ölçü, örme tasarımlarında bütünlük ve dengenin var olmasında rengin tonu, değeri ve ağırlığının çok önemli bir etken olduğunu belirtebiliriz.

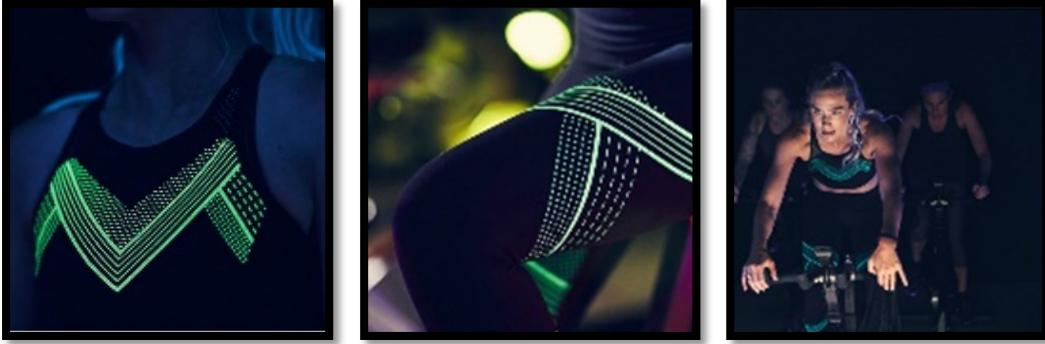
Şekil 29. Tiffanyhill 2024-2025 Sonbahar Kış (Tiffanyhill, b.)

Etro 2024 yılı yaz koleksiyonunda Şekil 29’da örme giysi tasarımında motiflerin tekrarı, kullanılan farklı renk ipliklerle elde edilen görsel etkiyle kontrast ve örme motiflerle beden üzerinde oluşturulan kompozisyon düzenlemeleri ile tasarımda bütünlük sağlanmıştır.

Şekil 30. Etro 2024 yılı yaz koleksiyonu örme hırka (Fashionela, 2023)

Tasarımın işlevsel özelliği ile birlikte estetik değer taşıyabileceğine örnek, Şekil 31’de nokta ve çizgi öğelerinin kullanıldığı spor örme tasarımı görülmektedir. Karanlık ya da gece koşullarında, floresan özelliği fonksiyonel bakımdan, giyen kişiye güvenli bir alanda sağlamaktadır.

Şekil 31. Örme giyimde neon tasarım örneği (Pinterest)

İplik renk ve incelik seçiminde, örme tasarımında desenin net görünümü desteklenmiştir, kullanılan şekillerin biçimleri uyumlu ve desenin bedende üzerinde orantılı yerleşimi tekrar ile yansıtılmaktadır (bkz. Şekil 32).

Şekil 32. Desenli örme kumaş (Udale, 2014: 102).

Rodarte'nin Şekil 33'te ki örme tasarımlarında renklerin vurgulayıcı etkisi görülmektedir. Renklerin vurgulandığı, farklı büyüklükler ile oluşan boşluk, örme yüzeyinde giysi boyunca devam eden etki oluşturulmuştur. Örme dokuların form, renk, ışık ile boyutlandırılması, hacimsel yapı, iplik seçimi denge arayışında destekleyici ve bütünleştirici olmaktadır. Malzemenin öneminin göz önünde tutulması gerektiği her iki tasarımda görülmektedir.

Şekil 33. Rodarte, 2023 sonbahar-kış koleksiyonu (Cohn, 2023)

SONUÇ

Estetik ve işlevselliği birleştirme arzusundan doğan Bauhaus akımı, sanatla zanaatı, disiplinleri bütünleştirme zorunluluğunu vurgular. Sanat ve zanaatı birleştiren Bauhaus düşüncesi, tasarım yoluyla sanatı yaşam ile ilişkilendirmeyi amaçlamıştır. Tüm plastik sanatların temelini oluşturan, tasarımın temel kavramlarını öğrenmek, yaratıcı nitelikleri geliştirmek açısından önemlidir.

Örme tasarımı, yaratılmak istenen estetik ve işlevsel değere sahip yüzey ve giysi tasarımlarının oluşturulmasında, birçok değişken dinamiği içerisinde barındırmaktadır. Tasarım geliştirme çalışmalarında iplik, örgü ve makine özellikleri ile doku, renk, form gibi unsurların seçimi, düzenlenmesi sürecinde tasarım yaklaşımları büyük önem taşımaktadır.

Günümüz giysi modasında bireysel farklılıkların ön plana çıkmasıyla, kişiler özgün giysiler tercih etmeye başlamış, tasarımcıların yenilikçi ve özgün tasarım oluşturmaları zorunlu hale gelmiştir. Çalışmada nokta, çizgi, form gibi temel tasarım öğeleri, zıtlık, vurgu, oran-orantı gibi ilkelerle örme tasarımları ele alınmıştır. Örme tasarımında, iplik ve örme yapıları ile farklı yüzey oluşumları elde edilerek tasarımlar oluşturulabilir.

Örme tasarım aşamasında, belirli çözümler üretmemizi sağlayan tasarım öğeleri ve tasarım ilkeleri, tasarımcıların yaratıcılıklarını geliştirmesi için önemlidir. Bu kapsamda, örme yüzey ve giysi tasarımlarının oluşturulması sürecinde görsel, estetik, teknik çözümler ile yeni önermelerin belirlenebilmesinde temel tasarım eleman ve ilkeleri açıklanmıştır. Örme tasarımında giysi yapıları ile elde edilen yüzeylerin uyumu tasarımcı tarafından düzenlenerek oluşturulur. Tasarımda hem örme yapısı hem de iplik niteliğinin beden üzerinde yarattığı etkiye dikkat çekilmiştir.

Bu çalışmada, oluşum tekniğine göre örme tasarımlar; örgü yapısı ve desenlerin giysi tasarımında kullanımları, tasarım ürünleri üzerinden incelenmiştir. Estetik değeri yüksek, örme ve moda tasarım ürünlerinin geliştirilmesine katkı sağlamak, alana ilişkin örnekler tartışılmıştır. Tekstil ve moda tasarımı alanında eğitim alan öğrencilere, bu alanda kendini geliştirmek isteyen tasarımcılara katkı sağlamak, yeni bakış açılarının kazandırılmasında yararlı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Antmen, A. (2013). *20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar Sanatçılardan Yazılar ve Açıklamalarla*. Sel Yayıncılık.
- Baugh, G. (2011). *The Fashion Designer's Textile Directory*. North America Published.
- Black, S. (2012). *Knitting: Fashion, Industry, Craft*. V&A Publishing.
- Brown, C. (2013). *Knitwear Design*. Laurence King Publishing.
- Cohn, A. S. (2023, 11 Şubat). Rodarte's Cobweb Knits Reminded Me Why I Love Fashion, <https://www.harpersbazaar.com>.
- Elliot, S. (2015). *Knit; Innovations in Fashion Art, Design*. King Publishers.
- Fashionela. (2023, 21 Eylül). Etro Spring 2024 Women's Collection, <https://www.fashionela.net/fashion/etro-spring-2024-womens-collection/>.
- Fassetts, K. (2003). *Pattern Library*. Ebury Press.
- Gabriela, G. (1999). 'Design', *Encyclopedia of Creativity*. Volume 1, A-H, Academia Pub.
- Gaughan N., Winter M. & the Berroco Design Team (2010). *Comfort knitting & crochet: afghans*. Published by Stewart, Tabori & Chang.
- Motta, M. (2019). *Designing Knit Designers, Design International-Open Access*. Franco Angeli Publisher.
- Mozota, B. B. (2005). *Tasarım Yönetimi*. Kapital Medya Hizmetleri.
- Ocvirk, O. G., Stinson, R. E., Wigg, P. R., Bone, R. O. & Cayton, D. L. (2012). *Art and Fundamentals Theory and Practice*. School of Art Bowling Green State University. Dallas.
- Özol, A. (2012). *Sanat Eğitimi ve Tasarımda Temel Değerler*. Pastel Yayıncılık.
- Pektaş, H. (2022). *Temel Tasarıma Giriş, İstinye Üniversitesi, İletişim Fakültesi Görsel İletişim Tasarımı Bölümü*. <http://www.hasippektas.com/Ders%20Notu/Temel%20Tasarima%20Giris.pdf>
Erişim: 20.09.2023.
- Pinterest. (t.y.). Örme Giyimde Neon Tasarım Örneği, <https://tr.pinterest.com/pin/495958977721378757/>.
- Prada. (2023). Superfine Wool Turtleneck Sweater With Intarsia Logo, <https://www.prada.com/us/en/p/superfine-wool-turtleneck-sweater-with-intarsia->.
- Renfrew, C. & Renfrew, E. (2014). *Moda Tasarımında Koleksiyon Geliştirme*. Literatür Yayıncılık.
- Sissons, J. (2018). *Basics Fashion Design Knitwear*. Bloomsbury Publishing Plc.
- Stoll. (t.y.) a. 1510119 / S0279C10S, <https://patternshop.stoll.com/shop/pattern/3619/1510119/s0279c10s?c=>.

Stoll. (t.y.) b. Color In Knitting, <https://patternshop.stoll.com/shop/pattern/1113/0910630>.

Stoll. (t.y.) c. 0310042 / F008I12, <https://patternshop.stoll.com/shop/pattern/359/0310042/f008i12>.

Stoll. (t.y.) d. 0710164 / A160C00,
<https://patternshop.stoll.com/shop/pattern/2629/0710164/a160c00?c=5>

Tiffanyhill. (t.y.)a. Örne Tasarımında Hacim ve Doku Tasarımı,
<https://www.tiffanyhill.co.uk/product-page/aw23-24-key-fashion-knitwear-trend>.

Tiffanyhill. (t.y.)b. Tiffanyhill 2024-2025 Sonbahar Kış, <https://www.tiffanyhill.co.uk/product-page/aw24-25-knitwear-and-jersey-trends>.

Tumblr. (2013, 30 Nisan). Timazing,
<https://textilessystematizms.tumblr.com/post/49251238088/timazing-this-spider>.

Udale, J. (2008). *Basic Fashion Design 02, Textile and Fashion*. Published by AVA Publishing.

Volpintesta, L. (2014). *The Language of Fashion Design. 26 Principles Every Fashion Designer Should Know*, Rockport Publishers.

Yanmaz, K. (2013). *Temel Tasarım Eğitimi ile Moda Tasarımı İlişkisi*, 1. Ulusal Sanat Tasarım Sempozyumu ve Sergisi Bildiri Kitabı, 9-11 Ekim, Konya.